

Список використаних джерел

1. Проект KSE Institute з оцінки збитків від війни «Росія заплатить» запустив сайт з аналітикою руйнувань. *Damaged In Ua*. URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п#Text>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-п#Text>;
4. Проект Закону про відшкодування шкоди завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39602>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
6. Цивільний кодекс України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
7. Кримінальний кодекс України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
8. Конституція України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

Моїсєєв Максим Геннадійович,

здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ШОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Хоча в Україні і запроваджено воєнний стан та де-факто йде війна, проте система правосуддя продовжує виконувати свою роботу, не стоїть на місці і подальше удосконалення системи правосуддя враховуючи міжнародний досвід.

На сьогодні прийнято значну кількість нормативних актів, що стосується електронного судочинства, які проявляють свої як позитивні, так і негативні сторони, тому для їх підлаштування під українську судову систему та при запровадженні воєнного стану, потрібен подальший огляд саме міжнародного досвіду діяльності електронного суду.

Візьмемо до розгляду приклади конкретних країн. Зокрема, серед країн з континентальною правовою системою, як і в Україні, найбільш показовим є електронне судочинство в Німеччині. Так,

подача документів, їх обробка і навіть винесення рішень відбувається в електронному форматі. Крім того, за допомогою платного особистого кабінету існує можливість у письмовому вигляді вступати в дискусію з опонентом та оспорювати надані ними документи [1].

Найважливішим інструментом, що забезпечує функціонування електронного правосуддя в Німеччині, є Електронна судова і адміністративна поштова скринька (EGVP). Для використання цієї системи користувачеві необхідно встановити на свій персональний комп'ютер спеціальну програму «Електронна судова і адміністративна поштова скринька». Програма є абсолютно безплатною і доступна для установки на офіційних сайтах. Програма стала результатом успішної адміністративної реформи та сприяє здійсненню нових положень законодавства країни про електронне правосуддя.

Відповідно до Німецького законодавства науково-технічні засоби зв'язку повинні забезпечувати ефективний документообіг правової інформації між населенням і державним апаратом. Система EGVP надає користувачам такі можливості, як цілодобовий доступ до інформаційних судових ресурсів, надійна передача даних, захищений зв'язок з використанням криптографічних механізмів, можливість електронної обробки файлів, отримання автоматичних повідомлень електронною поштою, підтримка всіх акредитованих карток підпису. В цілому, така електронна форма організації документообігу виступає в якості додаткової до звичайної письмової форми [2].

Правила судочинства охоплюють кваліфікаційні вимоги, спрямовані на забезпечення безпеки і прозорості судового процесу, підвищена безпека і конфіденційність подання електронних повідомлень вимагають відповідних технічних і організаційних заходів в судах. Всі документи, представлені в суд, повинні бути завірені з використанням електронного цифрового підпису, який гарантує справжність відповідальної особи і замінює власноручний підпис. Сайти Німецьких судів наповнені необхідною інформацією, яка допомагає користувачеві ознайомитися з правилами судочинства в кожному з них. Рішення судів також публікуються на офіційних сайтах і доступні для широкого кола осіб.

Важливо відзначити, що Німеччина, практикуючи електронні правові ресурси, має на меті, в першу чергу, зробити правосуддя доступним для всього населення і для кожної людини. Наприклад, на сайтах судів та інших правових сайтах надана інформація викладена не складною «юридичною» мовою, а такою, що є доступною для населення. Даний підхід, безсумнівно, дозволяє населенню повною мірою здійснювати захист власних прав без залучення правової допомоги ззовні. Крім цього, сайти містять спеціальну інформацію для людей з обмеженими здібностями, для них інформація надається в відеоматеріалах, де комунікація здійснюється за допомогою жестів.

Також, до прикладу Угорщини, там з метою скорочення тривалості судових процедур учасникам спорів рекомендовано

використовувати для зв'язку з судами засоби електронних комунікацій, мінімізуючи паперовий документообіг [3]. Так, наприклад, заяви, пов'язані з реєстрацією компаній, приймаються судами першої інстанції виключно в електронній формі з липня 2008 року, а судами другої інстанції - з січня 2012 р. Згідно з даними статистики, в 2017 р. в електронній формі до судів надійшло 708,7 тис. заяв, пов'язаних з реєстрацією компаній. Можливість електронного звернення до суду при розгляді цивільних справ в регіональних судах першої інстанції була введена в 2013 р. З липня 2015 р така практика була поширена на всі суди першої та другої інстанції. З липня 2016 р. використання засобів електронних комунікацій є обов'язковим для осіб, що користуються послугами представника, господарюючих суб'єктів і адміністративних органів. Подача документів в електронній формі обов'язкова за участю в розгляді цивільних, адміністративних і трудових спорів. Згідно з даними статистики, в 2017 р. в рамках розгляду цивільних справ в електронній формі до судів надійшло 490,5 тис. документів. В рамках справ про неспроможність (банкрутство) засоби електронного подання документів стали доступні в Угорщині в 2015 р, а обов'язкові – з липня 2016 р. З 2015 р. провадження у справах про реєстрацію актів цивільного стану також може бути ініційовано при подачі позову в електронній формі. З 2018 року в Угорщині запроваджено систему електронного адміністрування судових розглядів. Сторони можуть подавати скарги в електронному вигляді через клієнтський портал в будь-який час доби. Крім того, сторонам доступний прогноз тривалості здійснення тієї чи іншої процесуальної дії. Через судову електронну інформаційно-переджувальну систему учасники спору і їх законні представники можуть ознайомитися з матеріалами справи і отримувати SMS та e-mail повідомлення про найбільш важливі процесуальні дії.

Отже, аналізуючи європейську практику, можемо зробити висновок, що електронне судочинство сьогодні має місце у багатьох прогресивних європейських державах. В різних державах існують специфічні механізми функціонування електронних судів, однак всі вони мають наслідком спрощення та вдосконалення судових процедур.

В контексті віртуалізації наприклад цивільного чи господарського судочинства слід згадати також про онлайн-арбітраж, який стає все більш популярним в різних країнах, включаючи членів Європейського Союзу. Хорачек В. вважає, що причини цього явища аналогічні причинам розвитку звичайного арбітражу: ефективність, швидкість, якість і ціна. Найбільш відомими є приклади онлайн-вирішення спорів щодо доменних імен в зоні EU за правилами Європейського Союзу. Сотні справ розглянуті Чеським арбітражним судом – єдиним органом, наділений повноваженнями щодо вирішення загальноєвропейських суперечок по доменних іменах в зоні EU без будь-яких слухань. Чеський арбітражний суд має багатий досвід у вирішенні спорів по доменних іменах в рамках Єдиної політики

розгляду спорів про доменні імена і по іменах в зоні CZ в онлайн-режимі, а також досвід розгляду звичайних справ в онлайн-арбітражі.

Практика вирішення спорів показала, що сторони, які беруть участь з повагою ставляться до онлайн-арбітражу, дотримуються його правил, беруть активну участь у всіх процесуальних діях, виконують рішення, винесені онлайн-арбітражем, не заперечуючи їх в державному суді. Все це означає, що онлайн-вирішення спорів вже можна вважати авторитетним способом, який продовжить своє розвиток [4].

На наше переконання, в перспективі розвитку Українсько держави, а особливо при судочинстві в умовах воєнного стану, спектр послуг електронного суду має розширюватися і вітчизняний законодавець активно працює над втіленням даного задуму в реальність, а тому дослідження автоматизації українських судів залишається актуальним і надалі та потребує додаткових наукових розвідок.

Отже, міжнародний досвід характеризується доволі широким колом нормативних актів, присвячених функціонуванню електронного судочинства в державах Європи.

В результаті проведеного дослідження вважаємо за доцільне сформулювати наступні висновки:

1. Таким чином, електронне правосуддя входить в життя українців як факт сучасного процесу розвитку інформаційного і цифрового суспільства. У нашій країні, на відміну від закордонних країн, електронне правосуддя необов'язкове і альтернативне.

2. Отже, треба узагальнити, що питання полягає в тому, як вміло використовувати переваги європейського досвіду при впровадженні електронного судочинства в незалежній Україні і як уникнути помилок і втрати даних, саме цим аспектам слід приділити найбільше уваги в межах дослідження закордонного досвіду. Всі інші кроки по впровадженню електронного правосуддя залежать від національних особливостей розвитку правосуддя: які будуть впроваджені програми, якого напрямку буде прийнято законодавство.

Список використаних джерел:

1. Переваги електронного судочинства. Ідемо в ногу з часом!
URL: https://uz.ligazakon.ua/magazine_article/EA009834.

2. Elektronisches gerichtliches und verwaltungspostfach.
Официальный сайт EGVP. URL: http://www.egvp.de/beh_allgemeine_info/index.php.

3. Electronic procedures. Courts of Hungary. URL: <https://birosag.hu/en/electronic-procedures>.

4. Онлайн-арбітраж. URL: http://legalinsight.ru/wp-content/uploads/2015/12/LI_08_2014_arbitrazh.pdf.